

փոխէն կայսրը կկամենայ ընել այդ բանը, եւ եթէ կամք ունի՝ արդեօք ինչո՞ւ կուշացնէ, շատ դժուար է որոշ կերպով զրուցելը: Օրագրաց եւ լրագրաց խօսքերուն ու զանազան խորհրդածութիւններուն նայելէն լաւ է սպասել որ 1862 տարին որոշէ այս մեծ խնդիրը այնպէս, ինչպէս որ վերին նախախնամութիւնը սահմանած է:

Պապին աշխարհական իշխանութեանը վերայ ելած խնդիրը նոր բան չէ. 1848-ին նոյն իսկ այս պապին ընտրած ու փառաւորած ոստիկանը Պ. Ռոսսի՝ յայտնապէս ըսած էր. «Պապին աշխարհական իշխանութիւնը պէտք է կամ՝ բոլորովին կերպարանափոխ լինի, եւ կամ՝ բոլորովին կորսուի»: Անկից մինչեւ ցայժմ 12 տարի է միայն, բայց ո՞րչափ փոխուեցաւ Իտալիոյ վիճակը. — այնչափ որ այժմ Փաստալիային պէս յիսուսեան կրօնաւոր մը անգամ համարձակեցաւ գրելու եւ ամէն տեղ հրատարակելու թէ պապին աշխարհական իշխանութիւնը նորա հոգեւոր իշխանութեանն ալ վնաս է, հռովմէական եկեղեցւոյ ալ, ինչպէս որ ամսագրոյս մէջ արդէն յիշեցինք:

Թէ որ մեք փափաք ունիմք որ Փաստալիային գրուածքը ճանչցուի նաեւ մեր ազգին, մտքերնիս այն չէ որ ցուցնեմք թէ մեք ալ պապին աշխարհական իշխանութեանը դէմ կարծիք ունեցողներէն եմք. — այն արդէն յայտնի է, եւ մեք այդ խնդիրը մեզի ու մեր ազգին հարկաւոր բան մը չեմք ճանչնար: Բայց այն այնպիսի գրուածք մըն է՝ որ յիսուսեան (ճիզվիթ) կրօնաւորի մը գրը չէն ելած է, — ինչ անկարծելի բան, — եւ բոլոր եւրոպան կզարմացնէ իրեն իրաւացի

մեղադրանքներովը ընդդէմ հռովմէական եկեղեցւոյ գլխաւորներուն, մանաւանդ այս կողմանէ որ նոքա իրենց անտեղի եւ անվայել իշխանասիրութեամբն ու շահասիրութեամբը նոյն իսկ իրենց եկեղեցականին կործանելու կաշխատին: Եւ ո՞ր ազգը, ո՞ր ժողովուրդը, կամ ո՞ր եկեղեցական իշխանաւորը խրատ չանուր այնպիսի գրուածքէ իրեն համար, մանաւանդ այսպիսի ժամանակ որ եկեղեցական եւ աշխարհական իշխանութիւնները շատ տեղ մէկմէկու հակառակ խնդիրներ՝ վէճեր ունին անպակաս:

Պապը սպառնալիք բերէ Գաստալիային որ բանադրանքի տակ ձգէ զինքը գրուածքին համար. բայց Ռիքազոլին հրաւիրէր է այն գիտուն կրօնաւորը իթուրին, եւ Փաւիա քաղաքին մէջ վարժապետութեան պաշտօն տուէր է անոր. կըսեն թէ այն տեղը ազատամիտ կրօնական օրագիր մը պիտի հրատարակէ: Ռիքազոլին յոյս ունի որ կամաց կամաց Իտալիոյ բոլոր եկեղեցականներն ալ Փաստալիային օրինակին կհետեւին, եւ պապը ուզէ չուզէ կթողու չուր Իտալիոյ թագաւորին ձեռքը: Բայց ուրիշներուն կարծիքըն այս է թէ աւելի գիւրաւ կարելի է յուսալ այս բանիս՝ Կարիպալտիին առաջարկութենէն, որ է ահագին եւ համաշխարհական զօրաժողով մը ընել բոլոր Իտալիոյ մէջ, եւ ծովէն ու ցամաքէն ամբողջ Իտալիոյ կատարեալ ազատութիւն տալ: Հաւանական է որ 1862-ին մէջ այս մեծ խնդիրն ալ որոշուի:

Աւստրիոյ վիճակը մի եւ նոյն վտանգին եւ շփոթութեանը մէջ է, եւ կայսեր տուած սահմանադրութիւնը գրեթէ անգործագրելի համարուած է բոլոր ժողովրդոց առջեւը:

## ՕՐԱՅՈՅՑ 1862 ԹՈՒԱԿԱՆԻՆ

Մեր նախընթաց տարիներուն համար տպած օրացոյցներէն աւելի ամփոփ եւ փոքրագիր, աւելի ալ գեղեցիկ տպագրութեամբ եւ ճոխ տեղեկութիւններով զարգարուած է 1862 տարւոյն օրացոյցը:

Գինն է 25 ֆոլեկ արծաթ: